

**พลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของ
องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์**

Community Power in Driving the Development of the Sufficiency Economy of the Nakhon

Sawan Oak Subdistrict Administrative Organization,

Nakhon Sawan Province

หทัยชนก เกษตรกิจ และวรรณมาฆะ เกษรดอกไม้

Hathaichanok Kasetkit and Wanmarka Gasondokmai

E-mail: hathaiichanokk@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสร้างพลังชุมชน 2) ศึกษาปัญหาของการสร้างพลังชุมชน และ 3) หาแนวทางการพัฒนาการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบล นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 17 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน และวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่า 1) กระบวนการสร้างพลังชุมชนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง (2) การรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กร เพื่อสร้างโครงสร้างการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ (3) การพัฒนาและขยายผลโครงการ ผ่านขั้นตอนสำรวจ วางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล (4) การเสริมผู้นำและเครือข่าย เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และ (5) การติดตามประเมินผลเพื่อนำข้อมูลไปต่อยอดอย่างยั่งยืน 2) ศึกษาปัญหาของการสร้างพลังชุมชน พบประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ความเข้าใจน้อย การรวมกลุ่มไม่มั่นคง และขาดระบบติดตาม (2) การสื่อสารไม่ทั่วถึง ไม่มีช่องทางที่เหมาะสม และขาดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล (3) ด้านทรัพยากรและงบประมาณมีข้อจำกัด ทั้งแหล่งทุนและทรัพยากรสนับสนุน (4) ผู้นำและบุคลากรยังขาดทักษะและไม่ได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง และ (5) ชุมชนยังประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ไม่เต็มที่ โครงการไม่ยั่งยืน และไม่มีระบบถอดบทเรียน 3) หาแนวทางการพัฒนาการสร้างพลังชุมชน ประกอบด้วย (1) เสริมความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการรวมกลุ่ม พัฒนาผู้นำ และติดตามผลต่อเนื่อง (2) พัฒนาช่องทางสื่อสาร สร้างสื่อความรู้ และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูล (3) บริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า หนุนเสริมกองทุนชุมชน และติดตามการใช้งบประมาณ (4) พัฒนาศักยภาพผู้นำ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการใช้เทคโนโลยี และ (5) ส่งเสริมการอบรมเชิงปฏิบัติ ใช้ผู้นำเป็นต้นแบบ และบูรณาการหลักพอเพียงในแผนงานเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

คำสำคัญ: ตำบลเข้มแข็ง, การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน, บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This study aimed to (1) examine the process of community empowerment, (2) investigate the problems affecting community empowerment, and (3) identify development approaches to strengthen community empowerment in driving the sufficiency economy development of the Nakhon Sawan Ok Subdistrict Administrative Organization, Nakhon Sawan Province. This research employed a qualitative approach. Key informants included executives of the Subdistrict Administrative Organization, heads of government units, community development officers, and local residents, totaling 17 participants selected through purposive sampling. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions with 10 people and analyzed using inductive content analysis.

The study found that: 1) The process of building community empowerment consists of five steps: (1) raising awareness and encouraging participation to help the community understand the principles of the sufficiency economy; (2) forming groups and establishing organizations to create a systematic collaborative structure; (3) developing and expanding projects through data collection, planning, implementation, and evaluation; (4) strengthening community leaders and networks to support collaboration across different groups; and (5) monitoring and evaluating outcomes to use the information for sustainable development. 2) Problems affecting community empowerment include: (1) weak community participation, limited understanding, unstable group formation, and a lack of monitoring systems; (2) ineffective communication, insufficient channels, and a lack of platforms for information exchange; (3) limited resources and budgets, including insufficient funding and support; (4) inadequate skills among leaders and personnel and a lack of continuous development; and (5) incomplete application of the sufficiency economy principles, resulting in unsustainable projects and the absence of systematic lesson-learning processes. 3) Approaches to developing community empowerment include: (1) enhancing understanding of the sufficiency economy, promoting group participation, developing leaders, and ensuring continuous monitoring; (2) improving communication channels, producing educational materials, and connecting community information networks; (3) managing resources efficiently, supporting community funds, and monitoring budget utilization; (4) enhancing leadership capacity, promoting teamwork, and encouraging the use of technology; and (5) promoting practical training, using local leaders as role models, and integrating sufficiency economy principles into development plans to achieve sustainable community outcomes.

Keywords: Strengthened Subdistrict, Sustainable Self–Governance, The Role of Local Government Organizations

บทนำ

ปัจจุบัน ประเทศไทยเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศ การพัฒนาตามแนวทางกระแสหลักของประเทศตะวันตกทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือย ไม่เป็นธรรม และสูญเสียอธิปไตยในการจัดการทรัพยากรของประเทศ อีกทั้งการละทิ้งภูมิปัญญาและเทคโนโลยีดั้งเดิม รวมถึงการละเลยชุมชนชนบท ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพิ่มขึ้น และศีลธรรมสังคมถดถอย ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชน (อภิชาติ ดวงธิดา, 2563) เพื่อรับมือกับผลกระทบดังกล่าว แนวทางการพัฒนาทางเลือกเริ่มปรากฏตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยหนึ่งในแนวทางสำคัญคือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งนำแนวคิดจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาปรับใช้เป็นนโยบายพัฒนาประเทศ โดยเน้นการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน ตามหลักทางสายกลาง การพัฒนาบุคคลบนฐานความรู้และคุณธรรม และการสร้างภูมิคุ้มกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้สามารถสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับประชาชนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติในทางปฏิบัติยังเน้นการสั่งการจากบนลงล่าง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมจำกัด และเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบท (อัจนรา หล่อตระกูล, 2562)

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นการสร้างรายได้และความเข้มแข็งของชุมชน ตั้งแต่ระดับครอบครัวในการพึ่งตนเองด้านปัจจัยสี่ ขยายไปสู่การพึ่งพากันและกันในชุมชน และเชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง (หทัยชนก คะตะสมบุญ, 2564) กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ แสดงให้เห็นการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยมุ่งให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากร และทุนทางสังคมในการวางแผน พัฒนากิจกรรม และแก้ไขปัญหาตามความต้องการของพื้นที่ กระบวนการพัฒนามุ่งเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เวทีชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การวิเคราะห์ และการตัดสินใจร่วมกัน ทำให้ประชาชนสามารถสร้างอาชีพ แปรรูปผลิตภัณฑ์ และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากควบคู่กับการพัฒนาทักษะและการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน (องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก, 2564)

ดังนั้น พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออกจึงเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในเชิงปฏิบัติ โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด วิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจ บนฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งทุนทางสังคม ภูมิ

ปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้าน และทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้ชุมชนเกิดความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตในระยะยาว การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการศึกษา กระบวนการสร้างพลังชุมชน ปัญหา และแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต.นครสวรรค์ออก เพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่สามารถสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนแก่ชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของ องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัญหาของการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของ องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542) ได้ให้นิยามไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการ ดำรงชีวิตทั้ง ระดับบุคคล ชุมชน ซึ่งความสามารถในระดับบุคคล คือ การอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่ ตามฐานะ ตามอัตภาพ ไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยมมีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด เศรษฐกิจสำหรับการเกษตรเป็นความสามารถในการจัดสรรพื้นที่ โดยเฉพาะแหล่งน้ำ ดิน และกิจกรรม การเกษตร ฐานการผลิตทรัพยากรในลักษณะพึ่งพาอาศัย ทรัพยากรในไร่นา และทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่เน้นการพึ่งพา และผสมผสานให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน

เกษม วัฒนชัย (2548) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นปรัชญาชี้ถึง แนวการดำรง อยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการ พัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อ โลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการ ต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐาน จิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2550) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็น ปรัชญาที่มีความลึกซึ้ง คือปรัชญาซึ่งใช้กับการดำเนินชีวิตได้ทุกอย่าง ทั้ง 3 หลัก ที่สำคัญคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องต่าง ๆ ที่เราดำเนินการอยู่เป็นฐานคิดสำคัญที่การพัฒนาคนในชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมควบคู่ไปกับการจรรโลงรักษา วัฒนธรรมชุมชน และการพัฒนาควรควบคู่ไปกับการพัฒนาความคิด และจิตใจของคนให้รู้จักกิน รู้จักใช้ตามอัตภาพ และความจำเป็นในการดำรงชีวิต

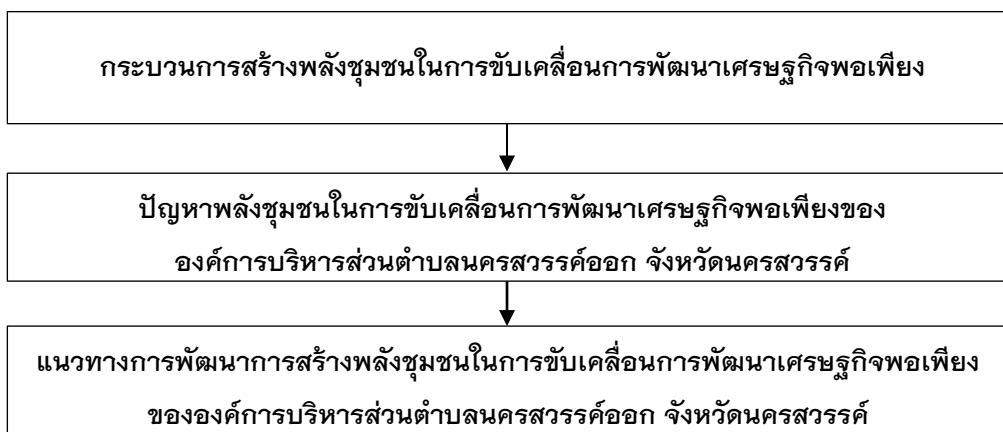
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังชุมชน

นิตยา เพ็ญศิริธนา (2538) กล่าวถึงความเป็นมาของการเสริมพลังว่าเริ่มจากการจัดการศึกษาในบราซิลโดยเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) ในช่วงปี 1960 ผ่านโครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ โดยเน้นกระบวนการสื่อสาร การอภิปราย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ในเวลาเพียง 6 สัปดาห์ จากนั้นแนวคิดนี้ขยายไปสู่ประเด็นสังคมอื่น ๆ เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านวิเคราะห์ปัญหา แสดงความคิดเห็น และกำหนดบทบาทของตนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติและทบทวนผลที่เกิดขึ้น ส่งเสริมความรับผิดชอบและตระหนักรับบทบาทตน และในปี 1970 แนวคิดนี้แพร่หลายไปยังหลายประเทศในอเมริกาใต้ ใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส ภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “การศึกษาเพื่อปวงชน”

สรุปได้ว่า การเสริมพลังเป็นแนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษาทั่วโลก โดยมุ่งให้บุคคลสามารถแสดงศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ Gibson (1991, อ้างถึงใน อัจฉรา ชลาชนนาวิน, 2557) ที่กล่าวว่า การเสริมพลังเป็นกระบวนการทางสังคมที่ส่งเสริมความสามารถของบุคคลในการตอบสนองความต้องการ แก้ปัญหา และใช้ทรัพยากรเพื่อดำรงชีวิต ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและสามารถควบคุมวิถีชีวิตของตนเองได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบการศึกษาครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการศึกษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาเรื่อง พลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ ผู้ศึกษาได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาปัญหาของการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับใช้วิจัย จำนวน 17 คน ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน ตัวแทนหัวหน้าส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน ตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น ทั้ง 7 หมู่ หมู่ละ 2 คน จำนวน 14 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) กำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ อย่างต่อเนื่อง

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการประชุมสนทนากลุ่มจำนวนทั้งสิ้น 10 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน ตัวแทนหัวหน้าส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน ตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น ทั้ง 7 หมู่ จำนวน 7 คน มีการกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ อย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือในการศึกษา โดยกำหนดตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ผู้ศึกษานำมาใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยก่อนการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้นำประเด็นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ 1) รศ.ดร.อนุจิตร์ ชินสาร 2) ผศ.ดร.ไพศาล เครือแสง และ 3) ผศ.ดร.วรวิทย์ นพแก้ว เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของประเด็นต่าง ๆ ซึ่งแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างพลังชุมชนในการ

ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ และส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาของการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการประชุมสนทนากลุ่มจำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยก่อนการสนทนากลุ่มผู้ศึกษาได้นำประเด็นที่จะใช้ในการจัดประชุมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ 1) รศ.ดร.อนุจักร ชินสาร 2) ผศ.ดร.ไพศาล เครือแสง และ 3) ผศ.ดร.วรวิทย์ นพแก้ว เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของประเด็นต่าง ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในเรื่อง พลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ ได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาปัญหาของการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์โดยเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้บริหาร องค์การชุมชน นักพัฒนาชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นรวม 17 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ขั้นตอนดำเนินการประกอบด้วย การขอหนังสือแนะนำตัวและสำรวจพื้นที่เบื้องต้น การนัดหมายและเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ การใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และสมุดบันทึกในการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์แต่ละรายใช้เวลาประมาณ 30 นาที และสุดท้ายได้นำข้อมูลมารวบรวมเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นตามวัตถุประสงค์และนำไปสู่การวิเคราะห์ต่อไป

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ ผู้ศึกษาได้จัดประชุมกลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชน ก่อนการประชุมประเด็นที่ใช้ได้ผ่านการพิจารณาและปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้เข้าร่วมประชุมถูกคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ นักพัฒนาชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นจำนวน 10 คน ทั้งชายและหญิง เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการสร้างพลังชุมชนและเสนอข้อเสนอนี้เกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างรอบด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามขั้นตอนของ ธนิศร บุญสุข และคณะ (2566) คือ การกำหนดเกณฑ์คัดเลือกเนื้อหา การจัดทำเค้าโครงเนื้อหา การพิจารณาบริบทเพื่อทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง และ

การวิเคราะห์ความถี่ของเนื้อหา ก่อนสรุปผลเชิงคุณภาพ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Method Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (สุวิดา นวมเจริญ, 2563)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มถูกรวบรวมเป็นประเด็นและวิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามขั้นตอนเดียวกับการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) กำหนดเกณฑ์คัดเลือกเนื้อหา เพื่อจำแนกข้อมูลตามคำถามที่กำหนด 2) กำหนดเค้าโครงเนื้อหา เพื่อคัดเลือกและจัดลำดับสาระสำคัญให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 3) พิจารณาบริบท (Context) เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลอย่างรอบด้าน 4) วิเคราะห์ความถี่ของเนื้อหา และสรุปผลในรูปแบบข้อมูลเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งมีการตรวจสอบข้อมูลด้วย Method Triangulation เช่นกัน โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับข้อมูลเชิงทฤษฎีจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและครอบคลุม (สุวิดา นวมเจริญ, 2563)

ผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างพลังชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออกในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจ โดยดำเนินงานตามลำดับขั้น ได้แก่ การเตรียมการ การให้ความรู้ การสร้างการมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง และการเผยแพร่ขยายผล ต่อมาเป็นกระบวนการ การรวมกลุ่ม วางแผน และจัดตั้งองค์กรชุมชน ซึ่งดำเนินผ่านขั้นการรวมกลุ่ม การวางแผนร่วมกัน การจัดตั้งองค์กรชุมชน และการขับเคลื่อนงานขององค์กร ในด้านการพัฒนาและดำเนินกิจกรรมหรือโครงการชุมชนดำเนินงานผ่านขั้นการสำรวจข้อมูล การกำหนดกิจกรรม การดำเนินโครงการ การติดตามประเมินผล และการเผยแพร่ขยายผล โดยกิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ชุมชนมีทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังมีการ เสริมสร้างผู้นำและเครือข่ายการทำงาน ผ่านขั้นตอนการคัดเลือกแกนนำ พัฒนาศักยภาพผู้นำ การสร้างเครือข่าย การขับเคลื่อนร่วมกัน และการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายคือ การติดตาม ประเมินผล และต่อยอดการพัฒนาซึ่งดำเนินผ่านขั้นการวางระบบติดตาม เก็บข้อมูลประเมินผล สรุปทบทวน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และต่อยอดสู่การพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืน กระบวนการทั้งหมดนี้ส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ และสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

2. ปัญหาของการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ พบปัญหา 2.1) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าชาวบ้านเข้าใจหลักพอเพียงไม่ลึกซึ้ง การสื่อสารยาก แรงจูงใจน้อย การรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง โครงการบางส่วนไม่ตรงความต้องการ ขาดความต่อเนื่อง ผู้นำและเครือข่ายอ่อน และระบบติดตามผลไม่ชัดเจน 2.2) ปัญหาด้านการสื่อสารและการถ่ายทอดข้อมูล การสื่อสารยังไม่ทั่วถึง เนื้อหาไม่มีความเป็น

ทฤษฎีเกินไป ช่องทางสื่อสารไม่เหมาะสม เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน การประสานงานไม่ต่อเนื่อง การเผยแพร่ผลโครงการไม่ครอบคลุม ผู้นำขาดทักษะการสื่อสาร และข้อมูลประเมินผลไม่ได้ส่งกลับสู่ชุมชน

2.3) ปัญหาด้านทรัพยากรและงบประมาณ บุคลากร ความรู้ และงบประมาณไม่เพียงพอ โครงการไม่ได้รับการสนับสนุนเหมาะสม งบประมาณลดลงช่วงทำงาน การสนับสนุนจากรัฐไม่ทั่วถึง เครือข่ายต้องใช้ทรัพยากรมากแต่การช่วยเหลือน้อย และขาดงบติดตามประเมินผล

2.4) ปัญหาด้านผู้นำชุมชนและบุคลากร ความรู้เชิงลึกไม่พอ การอบรมไม่ต่อเนื่อง ผู้นำรุ่นใหม่ไม่ได้รับการพัฒนา บุคลากรมีน้อย ฟังพาดูบ้างคนมาก เกิดความขัดแย้ง การบริหารโครงการไม่เป็นระบบ ทีมสนับสนุนไม่พอ และไม่มีระบบถ่ายทอดองค์ความรู้

2.5) ปัญหาด้านความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีความเข้าใจผิวเผิน ขาดกิจกรรมตัวอย่างจริง การอบรมไม่เน้นปฏิบัติ แผนชุมชนไม่บูรณาการหลักพอเพียง การเรียนรู้ค่อยๆ ฝึกฝน โครงการฟังบรรยายนอกสูง ผู้นำยังเข้าใจไม่ครบถ้วน และการประเมินไม่มีเกณฑ์ชัดเจนจึงไม่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้

3. แนวทางการพัฒนาการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของ องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ 3.1) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เสริมความเข้าใจหลักพอเพียงผ่านสื่อและตัวอย่างจริง ส่งเสริมการวางแผนและออกแบบโครงการแบบมีส่วนร่วม พร้อมให้ชุมชนร่วมติดตามประเมินผลเพื่อต่อยอดอย่างต่อเนื่อง โดยให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มองค์กรชุมชน และคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการหลัก โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก (facilitator) ในการเสริมสร้างความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง การจัดเวทีวางแผน ออกแบบโครงการแบบมีส่วนร่วม และสนับสนุนให้ชุมชนร่วมติดตามและประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.2) ด้านการสื่อสารและการถ่ายทอดข้อมูล พัฒนาระบบสื่อสารที่เข้าถึงง่าย ใช้สื่อท้องถิ่นและออนไลน์ สร้างเครือข่ายนักสื่อสาร ส่งเสริมการสื่อสารสองทาง วางโครงสร้างสื่อสารในทุกโครงการ และใช้ผลประเมินมาปรับปรุงงาน โดยให้ องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก ร่วมกับ เครือข่ายนักสื่อสารชุมชนและผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการหลัก โดย อบต. รับผิดชอบในการวางระบบและโครงสร้างการสื่อสาร พัฒนาช่องทางสื่อทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ขณะที่นักสื่อสารชุมชนทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูล สร้างการสื่อสารสองทาง และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละโครงการ

3.3) ด้านทรัพยากรและงบประมาณ สร้างวิทยากรท้องถิ่นและเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ จัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ตั้งกองทุนชุมชน ลดต้นทุนด้วยความร่วมมือระหว่างเครือข่าย และจัดสรรงบประมาณสำหรับการติดตามประเมินผล โดยให้ องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก ในการจัดสรรงบประมาณ วางกลไกงบประมาณแบบมีส่วนร่วม และสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนชุมชน เป็นผู้ดำเนินการหลัก โดยมีชุมชนและเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ/ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นเจ้าภาพร่วมในการพัฒนาวิทยากรท้องถิ่น ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ลดต้นทุน และร่วมกันติดตามประเมินผลการใช้ทรัพยากร

3.4) ด้านผู้นำชุมชนและบุคลากร จัดอบรมเชิงปฏิบัติ ทำคู่มือใช้งานจริง พัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ ใช้ระบบ Mentor-Mentee ส่งเสริมการบริหารโปร่งใส การทำงานเป็นทีม ใช้เทคโนโลยี

และสร้างเครือข่ายผู้นำ พร้อมระบบติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้ผู้นำชุมชนและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก เป็นผู้ดำเนินการหลัก โดย อบต. ทำหน้าที่ออกแบบและสนับสนุนการอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือ การใช้ระบบ Mentor-Mentee และการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ ขณะที่ผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักในการนำความรู้ไปใช้จริง สร้างทีมงาน เครือข่ายผู้นำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 3.5) ด้านความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับชุมชน จัดสาธิตและโครงการนาร่อง บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงในแผนพัฒนา สร้างแหล่งเรียนรู้ พัฒนาผู้นำให้ถ่ายทอดได้ และใช้ผลประเมินร่วมกันวางแผนสู่ความยั่งยืน โดยให้ชุมชนและผู้นำชุมชน ในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรมสาธิต โครงการนาร่อง และแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เป็นผู้ดำเนินการหลัก โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก เป็นผู้สนับสนุนด้านนโยบาย การบูรณาการในแผนพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพผู้นำให้ถ่ายทอดความรู้ได้ และใช้ผลการประเมินร่วมกันเพื่อวางแผนสู่ความยั่งยืนของชุมชน

อภิปรายผล

1. กระบวนการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษา พบกระบวนการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้ 1) สร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจ ผ่านเตรียมการให้ความรู้ มีส่วนร่วม ขับเคลื่อนต่อเนื่อง เผยแพร่ผล 2) การรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรชุมชน เริ่มจากการรวมกลุ่ม วางแผนร่วม ตั้งองค์กร ผลักดันงานเป็นรูปธรรม 3) การพัฒนาและดำเนินกิจกรรม/โครงการ ใช้สำรวจข้อมูล กำหนดกิจกรรม ดำเนินงาน ติดตาม ประเมินผล ขยายผล 4) เสริมสร้างผู้นำและเครือข่าย ผ่านการคัดเลือกแกนนำ พัฒนาศักยภาพ สร้างเครือข่าย ทำงานร่วมกัน ประเมิน 5) การติดตาม ประเมินผล และต่อยอดการพัฒนา โดยระบบติดตาม เก็บข้อมูล ประเมินผล สรุปบทเรียน ต่อยอดยั่งยืน ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง และวิไลพิน แก้วเพ็ง (2567) ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านชุมชน ผู้นำชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างฐานความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงงานวิจัยของจิระพงศ์ ไชยขาววงศ์ และจักรพงษ์ พวงงามชื่น (2566) ที่เสนอรูปแบบวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3 ขั้นตอน คือ เตรียมการ ดำเนินการ และติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการของงานวิจัยนี้

2. ปัญหาของการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษา พบว่าชุมชนยังประสบปัญหาหลัก 5 ด้านที่กระทบต่อความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนยังขาดความเข้าใจเชิงลึก มองว่าเป็นเพียงทฤษฎี ขาดแรงจูงใจและการรวมกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง 2) การสื่อสารและ

การถ่ายทอดข้อมูล ข้อมูลไม่ทั่วถึง ช่องทางไม่เหมาะสม และขาดระบบสื่อสารที่ต่อเนื่อง 3) ทรัพยากรและงบประมาณ ขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ แหล่งทุนและงบประมาณ การดำเนินกิจกรรมจึงไม่ต่อเนื่อง 4) ผู้นำชุมชนและบุคลากร ขาดความรู้ ความต่อเนื่อง แรงจูงใจ และขาดผู้นำรุ่นใหม่มาสืบทอด 5) ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่ลึกซึ้ง ขาดตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ฟังทางงบประมาณภายนอก และไม่มีระบบประเมินผลที่ชัดเจน ภาพรวมสะท้อนข้อจำกัดด้านความรู้ การมีส่วนร่วม การสื่อสาร การบริหารจัดการ และภาวะผู้นำ ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้เศรษฐกิจพอเพียงเกิดผลอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลงานของนวลปราง เวฬุวนาธร และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า (2565) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ งานของเพชร ทวีวงษ์ และจรรยา สิงห์คำ (2568) ที่ระบุว่า การสื่อสารของชุมชนถูกจำกัดด้วยงบประมาณและช่องทางการสื่อสาร งานของกนกพร นิมพลี (2565) ที่ชี้ปัญหาทรัพยากร งบประมาณ และระบบจัดการความรู้ รวมถึงงานของอภิชาติ ดวงธิดา และคณะ (2563) ที่พบชุมชนขาดการสนับสนุนด้านข้อมูลและการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับอุปสรรคของพื้นที่ศึกษา

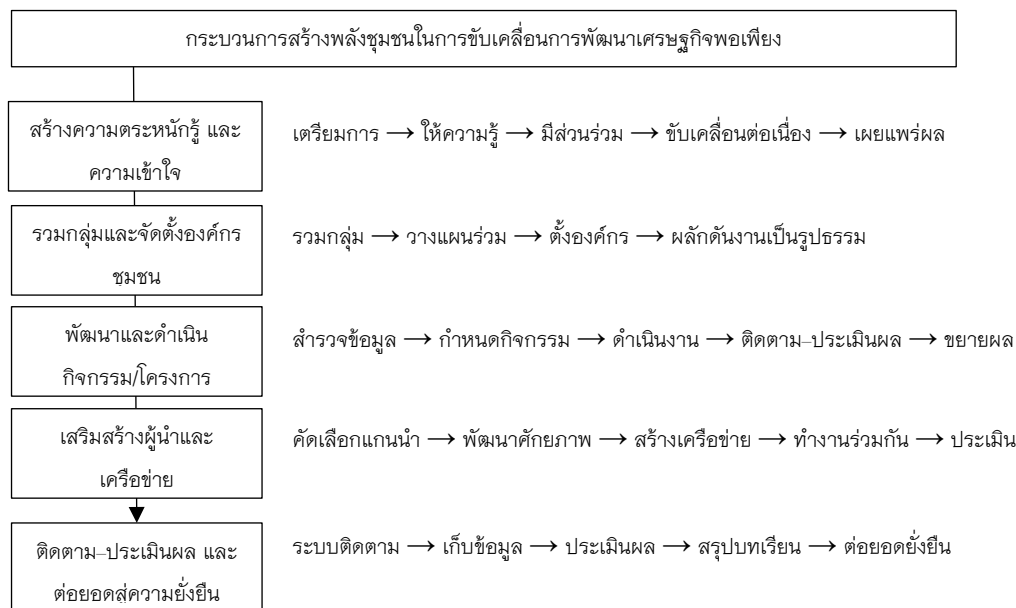
3. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งเป็น 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงผ่านเวทีชุมชนและสื่อเข้าใจง่าย กระตุ้นการรวมกลุ่ม การวางแผนร่วมกัน การจัดตั้งองค์กรชุมชน พัฒนาโครงการโดยประชาชนเอง ใช้เทคโนโลยี และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง 2) การสื่อสารและการถ่ายทอดข้อมูล ใช้สื่อชุมชน สื่อท้องถิ่น และภูมิปัญญา ถ่ายทอดข้อมูลแบบสองทาง เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น พัฒนาเยาวชนและผู้นำเป็นสื่อกลาง ใช้สื่อหลากหลายและประเมินผลเพื่อปรับปรุง 3) ทรัพยากรและงบประมาณ ระดมทรัพยากรภายใน ภายนอก จัดตั้งกองทุนหมุนเวียน วางแผนงบประมาณครบวงจร สร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ พัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ และติดตามประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร 4) ผู้นำชุมชนและบุคลากร พัฒนาทักษะผ่านการอบรม ระบบ Mentor-Mentee เสริมการทำงานเป็นทีม การใช้เทคโนโลยี และสร้างแรงจูงใจ พร้อมติดตามผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง จัดกิจกรรมสาธิต อบรม ลงมือปฏิบัติจริง ผลิตสื่อเข้าใจง่าย สนับสนุนโครงการยั่งยืน พัฒนาเครือข่าย และถ่ายทอดองค์ความรู้ควบคู่การประเมินผล โดยแนวทางทั้งหมดสอดคล้องกับงานวิจัยของเมธี ทรัพย์ประสพโชค (2565) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ซึ่งเสนอรูปแบบพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ขั้นตอน คือ การเข้าใจปัจจัย การเข้าถึงปัจจัย และการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงงานวิจัยของณรัชชอร์ ศรีทอง (2556) เรื่อง กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนเพื่อให้เข้าถึงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษา กรณีบ้านพุพระ หมู่ที่ 4 ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการ

บริหารทรัพยากรในพื้นที่ที่สามารถนำชุมชนให้เข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยรูปแบบการพัฒนาผู้นำประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ การพัฒนาบุคลิกภาพ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้นำเป็นแบบอย่างและนำชุมชนไปสู่การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

แม้ว่าผลการศึกษาจะมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านกระบวนการ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง แต่คุณค่าใหม่ของงานวิจัยอยู่ที่การชี้ให้เห็นบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออกในฐานะ “ผู้เอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนา” ที่เชื่อมโยงนโยบายทรัพยากร และกลไกการบริหารเข้ากับทุนชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเน้นการบูรณาการการติดตาม ประเมินผล และการสรุปบทเรียนเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการสร้างพลังชุมชน ซึ่งช่วยให้การพัฒนาไม่หยุดอยู่เพียงระยะสั้น นอกจากนี้ งานวิจัยยังขยายกรอบการมองปัญหาจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างไปสู่ความเข้าใจเชิงลึกและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และเสนอแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม 5 ด้าน โดยกำหนดผู้ดำเนินการหลักที่ชัดเจนและเน้นความร่วมมือระหว่าง อบต. ชุมชน และเครือข่ายภาคี ทำให้งานวิจัยนี้มีคุณค่าเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 กระบวนการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ 3 แนวทางการพัฒนาการสร้างพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก จังหวัดนครสวรรค์

สรุป

กระบวนการสร้างพลังชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออกมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการรวมกลุ่มวางแผน จัดตั้งองค์กรชุมชน และขับเคลื่อนโครงการที่ชุมชนมีส่วนร่วมจริง พร้อมเสริมทักษะผู้นำและสร้างเครือข่ายการทำงาน การสื่อสารใช้สื่อหลากหลายทั้งท้องถิ่นและออนไลน์ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล ขณะที่ทรัพยากรและงบประมาณต้องมีการวางแผนและจัดสรรแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้การพัฒนา

ต่อเนื่อง ผู้นำและบุคลากรได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติ เพื่อเพิ่มศักยภาพและต่อยอดความรู้ สุดท้ายเน้นการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมสาธิต และการบูรณาการหลักพอเพียงในทุกโครงการพร้อมระบบติดตามประเมินผลเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน แม้ปัญหาการมีส่วนร่วม การสื่อสาร ทรัพยากร ผู้นำ และความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงยังมีอยู่ แต่แนวทางพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วม การสื่อสารสองทาง การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาผู้นำสามารถใช้เป็นกรอบการพัฒนาชุมชนและโครงการยั่งยืนต่อไป

(1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

(1.1) การสร้างความเข้าใจและมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมการสร้างความเข้าใจลึกซึ้งในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านสื่อและตัวอย่างจริง พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่ชุมชนมีส่วนร่วม และใช้ผลเพื่อปรับปรุงต่อเนื่อง

(1.2) การจัดการทรัพยากรและงบประมาณ สนับสนุนการสร้างวิทยากรท้องถิ่นและเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ จัดสรรงบประมาณสำหรับการติดตามและประเมินผลเพื่อความต่อเนื่อง

(1.3) การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมสาธิตและโครงการนาร่อง พัฒนาผู้นำให้ถ่ายทอดความรู้และใช้ผลการประเมินร่วมกันในการวางแผนต่อยอดเพื่อความยั่งยืน

(2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(2.1) ศึกษาชุมชนหลายพื้นที่เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการสร้างพลังชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทต่างกัน พิจารณาเพิ่มกลุ่มตัวอย่างทั้งผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

(2.2) ศึกษาผลกระทบของกิจกรรมตัวอย่างหรือโครงการนาร่องต่อการสร้างความยั่งยืน วิเคราะห์ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติจริงของชุมชนต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง

(2.3) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องมือดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและเผยแพร่ผล วิจัยวิธีการติดตามและประเมินผลที่เหมาะสมสำหรับชุมชนแต่ละประเภท

เอกสารอ้างอิง (References)

- อภิชาติ ดวงธิดา, ธวัชณ์ เขตจัตุรัส, และ ดิเรก ถึงฝั่ง. (2563). เครือข่ายความร่วมมือภาครัฐสู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์)*, 14(3), 92–106.
- อัจฉรา หล่อตระกูล และ ภัทรพร จันตะนี. (2562). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ปกครองของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้ซุง โดยการมีส่วนร่วมของวัดหนองไม้ซุง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้ซุง และ สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 246–260.

- หทัยชนก คะตะสมบุรณ์. (2564). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(20), 474–488.
- องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก. (2564). *รายงานหรือเอกสารโครงการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. นครสวรรค์: องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก.
- สุเมธ ดันติเวชกุล. (2542). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. ใน *วันพัฒนา. กรมพัฒนาชุมชน*.
- เกษม วัฒนชัย. (2548). *การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเครือข่ายการศึกษา*. (ม.ป.ท.).
- สุรเกียรติ์ เสถียรไทย. (2550). *ทฤษฎีใหม่ในหลวง: ชีวิตที่พอเพียง. ร่วมด้วยช่วยกัน*.
- นิตยา เพ็ญศิริรักษา. (2538). *คู่มือการฝึกอบรมการสร้างพลัง (Empowerment)*. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Gibson, C. H. (1991). อ้างถึงใน ธนิศร บุญสุข, ธนกร สรรค์วราเวช, และ ภาณุวัฒน์ จันทร์จินดา. (2566). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์แก่นสาระ และการวิเคราะห์บทสนทนา. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 15(1), 263–272.
- สุวิดา นวมเจริญ. (2563). การตรวจสอบคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 3(8), 60–70.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง และวิไลพิน แก้วเพ็ง. (2567). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเสริมสร้างสังคมฐานความรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนภาคใต้*. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร*, 19(1), 47–71.
- จิระพงศ์ ไชยชาวงค์ และจักรพงษ์ พวงงามชื่น. (2566). *การส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม: ประสบการณ์จากองค์กรชุมชนในภาคเหนือตอนบน*. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 6(4), 72–90.
- นวลปราง เวฬุวนาธร และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า. (2565). การมีส่วนร่วมแบบบวรของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารรัฐศาสตร์สาส์น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 1(1), 22–32.
- เพชร ทวีวงษ์ และจรรยา สิงห์คำ. (2568). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการผลิตรายการในอำเภอบางบาล จังหวัดนนทบุรี*. *วารสารวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 5(3), 1273–1288.
- กนกพร นิมพลี. (2565). *การพัฒนาระบบการจัดการความรู้และการบริหารทรัพยากรของชุมชนในกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. *วารสารวิชาการการจัดการและนวัตกรรม*, 10(2), 45–58.

- อริชิต ดวงธิสาร และคณะ. (2563). การถ่ายทอดองค์ความรู้และระบบการจัดการข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 5(1), 120-135.
- เมธิ ทรัพย์ประสพโชค (2565). รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(47), 470-485.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2556). กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนเพื่อให้เข้าถึงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษา กรณีบ้านพุพระ หมู่ที่ 4 ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 30(1), 65-88.